

Uchwała z dnia 5 marca 2009 r., III CZP 4/09

Sędzia SN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

Sędzia SN Marian Kocon (sprawozdawca)

Sędzia SN Dariusz Zawistowski

Sąd Najwyższy w sprawie egzekucyjnej ze skargi Izabeli B. przy uczestnictwie "T.G.C." S.A. w W. i Bożeny G. po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 5 marca 2009 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Tarnowie postanowieniem z dnia 11 grudnia 2008 r.:

"1. Czy dla prowadzenia egzekucji na rzecz nabywcy wierzytelności objętej tytułem egzekucyjnym konieczne jest nadanie klauzuli wykonalności na rzecz cesjonariusza, jeżeli do przeniesienia wierzytelności (przelewu) doszło już po wszczęciu postępowania egzekucyjnego przez cedenta, ujawnionego w tytule jako wierzyciel?

2. Czy dla określenia przesłanek wejścia do postępowania egzekucyjnego nabywcy wierzytelności w miejsce dotychczasowego wierzyciela należy stosować odpowiednio (art. 13 § 2 k.p.c.) art. 192 pkt 3 k.p.c.?"

podjął uchwałę:

1. Przepis art. 788 § 1 k.p.c. ma zastosowanie również w sytuacji, gdy uprawnienie objęte tytułem egzekucyjnym przeszło na inną osobę w drodze przelewu po wszczęciu postępowania egzekucyjnego.

2. Przepis art. 192 pkt 3 k.p.c. nie ma zastosowania w postępowaniu egzekucyjnym.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy oddalił skargę dłużnika na postanowienie komornika oddalające wniosek o umorzenie postępowania egzekucyjnego. Wyraził pogląd, że art. 788 § 1 k.p.c. ma zastosowanie tylko w razie przejścia uprawnienia lub obowiązku przed wszczęciem egzekucji.

Sąd Okręgowy, rozpoznając zażalenie dłużnika, powziął poważne wątpliwości, które ujął w zagadnieniach prawnych przedstawionych Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Według art. 788 § 1 k.p.c., jeżeli uprawnienie lub obowiązek po powstaniu tytułu egzekucyjnego lub w toku sprawy przed wydaniem tytułu, przeszły na inną osobę, sąd nada klauzulę wykonalności na rzecz lub przeciwko tej osobie, gdy przejście to będzie wykazane dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym. Powstaje zatem pytanie, czy określenie „po powstaniu tytułu” rozciąga się na postępowanie egzekucyjne, czy też podczas trwania tego postępowania nie można zmieniać klauzuli wykonalności, a przejście prawa lub obowiązku uwzględnia komornik.

W doktrynie i orzecznictwie dominował pogląd, że określenie „po powstaniu tytułu” nie rozciąga się na postępowanie egzekucyjne, w związku z czym zmiana osoby wierzyciela lub dłużnika zaszła po wszczęciu tego postępowania, tj. po złożeniu wniosku o wszczęcie egzekucji, nie wymaga uwidocznienia jej w klauzuli wykonalności; wystarczy wykazanie przed organem egzekucyjnym przejścia uprawnienia lub obowiązku odpowiednim dokumentem (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1975 r., II CZ 5/75, OSPiKA 1976, nr 2, poz. 37, z dnia 2 lipca 1975 r., I CZ 98/75, OSNCP 1976, nr 6, poz. 142 i z dnia 9 czerwca 1978 r., III CRN 97/78, OSPiKA 1979, nr 2, poz. 29).

Od tego stanowiska Sąd Najwyższy odstąpił w uchwale z dnia 29 października 2004 r., III CZP 63/04 (OSNC 2005, nr 10, poz. 174), przyjmując, że art. 788 § 1 k.p.c. ma zastosowanie również w razie przeniesienia wierzytelności (przelewu) po wszczęciu postępowania egzekucyjnego. Wskazał argumenty oparte na wykładni systemowej i funkcjonalnej oraz powołał się na nakaz praworządnego działania organów publicznych również przy ustalaniu podmiotów postępowania egzekucyjnego, stwierdzając, że o ile prawo żądania ochrony sądowej mieści w sobie ryzyko bezpodstawnego pozywania innej osoby, o tyle w fazie egzekucyjnej, zawierającej element przymusu, reguły zachowania się dłużnika powinny być ściśle określone. Dotyczy to również wierzyciela egzekwującego.

Skład Sądu Najwyższego rozpoznający niniejsze zagadnienie prawne podzieliła stanowisko wyrażone w uchwale z dnia 29 października 2004 r., III CZP 63/04, które opiera się na respektowaniu zasady, aby ostatecznym ukształtowaniem

treści tytułu wykonawczego (podstawy egzekucji), jego elementów podmiotowych i przedmiotowych zajmował się sąd w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności. Organ egzekucyjny powinien ograniczyć się do prowadzenia egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego, z którego wynika zakres tej egzekucji.

Punktem wyjścia było stwierdzenie, że obrót prawami majątkowymi, zwłaszcza wierzytelnościami, uległ zróżnicowaniu. Okoliczności te mają wpływ na rolę postępowania o nadanie klauzuli wykonalności, w którym sąd bada nie tylko formalną prawomocność oraz wykonalność orzeczeń i ugód sądowych, lecz również ustala treść i ważność oświadczeń woli stwierdzonych w aktach notarialnych, a także w dokumentach prywatnych stwierdzających przejście długu lub wierzytelności. Uogólnienie tego stwierdzenia pozwala na zmianę wykładni przepisów dotyczących postępowania o nadanie klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym, które dotychczas rozumiano wąsko jako polegające wyłącznie na badaniu elementów formalnych. (...)

Z argumentami przedstawionymi w uchwale z dnia 29 października 2004 r., III CZP 63/04, należy się zgodzić tym bardziej, że znajdują one poparcie również w wykładni językowej. Z art. 788 § 1 k.p.c. nie wynika, aby przejście uprawnienia lub obowiązku musiało nastąpić przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego, tj. przed złożeniem wniosku o wszczęcie egzekucji, przepis ten bowiem *expressis verbis* mówi o przejściu uprawnienia lub obowiązku w toku sprawy lub po powstaniu tytułu egzekucyjnego, a zatem nie wiąże żadnych skutków ze złożeniem wniosku o wszczęcie egzekucji. W tej sytuacji trafny jest wniosek, że bez względu na to, czy przejście wierzytelności nastąpiło przed, czy też po złożeniu wniosku o wszczęcie egzekucji, sąd powinien nadać klauzulę na rzecz nabywcy, jeżeli przejście to będzie wykazane dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym.

Z tych względów podjęto uchwałę, rozstrzygającą zagadnienie prawne przedstawione w pkt 1.

Artykuł 192 k.p.c. dotyczy skutków związanych z zawisłością sprawy i niewątpliwie odnosi się tylko do sytuacji, w której sprawa nie została zakończona. Punkt 3 tego artykułu ma na celu nie tylko zapewnienie stabilności postępowania, ale daje wyraz rozszerzonej prawomocności wyroku. Sama zmiana materialna (np. cesja) nie powoduje zmian w postępowaniu rozpoznawczym. Zmiana ta jednak jest

o tyle uwzględniana, że za zgodą stron sprawa może toczyć się dalej po wstąpieniu nabywcy prawa w miejsce zbywcy.

Istota art. 192 k.p.c. sprawia, że może on mieć zastosowanie tylko do postępowania rozpoznawczego. Zgoda dłużnika na dokonywanie czynności zarówno w postępowaniu klauzulowym, jak i we właściwej egzekucji nie daje się pogodzić z celem postępowania egzekucyjnego. Przepisy art. 848 i 930 k.p.c. regulują sytuacje zbliżone do art. 192 pkt 3 k.p.c., co dodatkowo sprzeciwia się stosowaniu tego przepisu w postępowaniu egzekucyjnym.

Z tych względów podjęto uchwałę, rozstrzygającą zagadnienie prawne przedstawione w pkt 2.